Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

10 päivänä toukokuuta 2012 *

SEUT 63 ja SEUT 65 artikla — Siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavat yritykset (yhteissijoitusyritykset) — Ulkomailla asuville yhteissijoitusyrityksille maksettujen osinkojen, joista kannetaan lähdevero, ja maassa asuville yhteissijoitusyrityksille maksettujen osinkojen, joista ei kanneta lähdeveroa, erilainen kohtelu — Tarve ottaa huomioon osuudenhaltijoiden tilanne, kun arvioidaan sitä, onko kansallinen toimi sopusoinnussa pääomien vapaan liikkuvuuden kanssa — Tarvetta ei ole

Yhdistetyissä asioissa C-338/11–C-347/11,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä, jotka tribunal administratif de Montreuil (Ranska) on esittänyt 1.7.2011 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 4.7.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Santander Asset Management SGIIC SA, FIM Santander Top 25 Euro Fin nimissä (C-338/11),

vastaan

Directeur des résidents à l'étranger et des services généraux

sekä

Santander Asset Management SGIIC SA, Cartera Mobiliaria SA SICAV:n nimissä (C-339/11),

Kapitalanlagegesellschaft mbH, Alltri Inkan nimissä (C-340/11),

Allianz Global Investors Kapitalanlagegesellschaft mbH, DBI-Fonds APT nro 737:n nimissä (C-341/11),

SICAV KBC Select Immo (C-342/11),

SGSS Deutschland Kapitalanlagegesellschaft mbH (C-343/11),

International Values Series of the DFA Investment Trust Co. (C-344/11),

Continental Small Co. Series of the DFA Investment Trust Co. (C-345/11),

SICAV GA Fund B (C-346/11), ja

Generali Investments Deutschland Kapitalanlagegesellschaft mbH, AMB Generali Aktien Eurolandin nimissä (C-347/11),

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

vastaan

Ministre du Budget, des Comptes publics, de la Fonction publique et de la Réforme de l'État,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J. Malenovský, G. Arestis, T. von Danwitz ja D. Šváby,

julkisasiamies: J. Mazák,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.2.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Santander Asset Management SGIIC SA, FIM Santander Top 25 Euro Fin nimissä, ja Santander Asset Management SGIIC SA, Cartera Mobiliaria SA SICAV:n nimissä, edustajinaan avocat C. Charpentier, avocat N. Gelli, avocat P. Van den Perre ja avocat C. Profitos,

— Kapitalanlagegesellschaft mbH, Alltri Inkan nimissä, International Values Series of the DFA Investment Trust Co., Continental Small Co. Series of the DFA Investment Trust Co. sekä Generali Investments Deutschland Kapitalanlagegesellschaft mbH, AMB Generali Aktien Eurolandin nimissä, edustajinaan avocat Y. Robert ja avocat S. Lauratet,

— Allianz Global Investors Kapitalanlagegesellschaft mbH, DBI-Fonds APT nro 737:n nimissä, edustajinaan avocat P. Schultze ja avocat A. Feger,

— SICAV KBC Select Immo, edustajinaan avocat V. Louvel ja avocat S. Defert,

— SGSS Deutschland Kapitalanlagegesellschaft mbH, edustajinaan avocat A. Lagarrigue ja avocat B. Hardeck,

— SICAV GA Fund B, edustajinaan avocat P. Le Roux ja avocat L. Bogey,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja J.-S. Pilczer,

— Euroopan komissio, asiamiehinään C. Soulay ja W. Roels,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat SEUT 63 ja SEUT 65 artiklan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joissa ovat vastakkain yhtäältä joukko muualla kuin Ranskassa asuvia siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä (jäljempänä yhteissijoitusyritykset) ja toisaalta Ranskan veroviranomaiset ja jotka koskevat mainituille yhteissijoitusyrityksille maksetuista kotimaisista osingoista pidätettävää lähdeveroa.

Asiaa koskevat kansalliset oikeussäännöt

3 Ranskan oikeudessa yhteissijoitusyrityksiä ovat vaihtelevapääomaiset sijoitusyhtiöt ja sijoitusrahastot. Yleisen verokoodeksin (code général des impôts) 208 §:n 1 bis momentin A kohdan mukaan vaihtelevapääomaisten sijoitusyhtiöiden lakisääteisessä toiminnassaan saama voitto vapautetaan yhteisöverosta. Sijoitusrahastojen yhteisomisteisuus puolestaan aiheuttaa automaattisesti sen, että ne jäävät yhteisöveron soveltamisalan ulkopuolelle.

4 Yleisen verokoodeksin 119 a §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”[Osingoista] pidätetään lähdevero, jonka verokannasta säädetään 187 §:ssä, jos ne maksetaan henkilöille, joilla ei ole verotuksellista kotipaikkaa tai kotipaikkaa Ranskassa.”

5 Yleisen verokoodeksin 187 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. 119 bis §:ssä säädetyn lähdeveron verokanta on

– –

— kaikista muista tuloista 25 prosenttia.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

6 Pääasioiden kantajat ovat belgialaisia (asiat C-342/11 ja C-346/11), saksalaisia (asiat C-340/11, C-341/11, C-343/11 ja C-347/11), espanjalaisia (asiat C-338/11 ja C-339/11) ja yhdysvaltalaisia (asiat C-344/11 ja C-345/11) yhteissijoitusyrityksiä, jotka sijoittavat muun muassa ranskalaisten yhtiöiden osakkeisiin ja saavat sijoitusten perusteella osinkoja. Osingoista pidätetään yleisen verokoodeksin 119 bis §:n 2 momentin ja 187 §:n 1 momentin nojalla Ranskassa lähdevero 25 prosentin verokannalla.

7 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan pääasioissa kyseessä olevassa kansallisessa säännöstössä säädetään erilaisesta verokohtelusta ulkomailla asuvien yhteissijoitusyritysten vahingoksi, koska näiden yritysten Ranskasta saamista osingoista pidätetään lähdevero, kun taas Ranskassa asuville yhteissijoitusyrityksille maksettavista samaa alkuperää olevista osingoista ei pidätetä lähdeveroa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tällainen erilainen kohtelu merkitsee SEUT 63 artiklassa tarkoitettua pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitusta, joka voidaan SEUT 65 artiklan perusteella hyväksyä vain, jos erilainen kohtelu koskee tilanteita, jotka eivät ole objektiivisesti toisiinsa rinnastettavia, tai jos rajoitus on perusteltu yleistä etua koskevan pakottavan syyn vuoksi. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tilanteiden rinnastettavuuden arvioimisessa keskeinen kysymys on se, onko yhteissijoitusyritysten tilanteen ohella otettava huomioon niiden osuudenhaltijoiden tilanne.

8 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää, että jos vain yhteissijoitusyritysten tilanne otettaisiin huomioon, olisi todettava, että niiden tilanteet ovat objektiivisesti toisiinsa rinnastettavat, asuivatpa ne Ranskassa tai muussa jäsenvaltiossa. Tällaisessa tilanteessa erilaista kohtelua ei voitaisi myöskään pitää oikeutettuna yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä.

9 Jos sen sijaan huomioon on otettava paitsi yhteissijoitusyritysten myös niiden osuudenhaltijoiden tilanne – kun otetaan huomioon yhtäältä yhteissijoitusyritysten yksinomainen tarkoitus, joka on huolehtia pelkkinä välittäjinä, joilla ei välttämättä ole oikeushenkilöllisyyttä, sijoituksista sijoittajien lukuun, ja toisaalta osinkojen tosiasiallinen verottaminen, joka rasittaa joko suoraan Ranskaan sijoittautuneisiin yhteissijoitusyrityksiin sovellettavan verotusjärjestelmän vuoksi tai välillisesti ulkomailla asuvilta yhteissijoitusyrityksiltä pidätettävän lähdeveron vuoksi osuudenhaltijoita siitä riippumatta, asuvatko he Ranskassa vai eivät –, lähdeveron voitaisiin katsoa olevan sopusoinnussa

pääomien vapaata liikkuvuutta koskevan periaatteen kanssa kaikissa niissä tapauksissa, joissa joko tilanteita ei voitaisi, kun otetaan huomioon sovellettava verotusjärjestelmä kokonaisuudessaan, pitää objektiivisesti toisiinsa rinnastettavina tai joissa verovalvonnan tehokkuuteen perustuva yleistä etua koskeva pakottava syy oikeuttaisi erilaisen kohtelun.

10 Tässä tilanteessa tribunal administratif de Montreuil on päättänyt lykätä asioiden ratkaisemista ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko osuudenhaltijoiden tilanne otettava huomioon yhteissijoitusyritysten tilanteen ohella?

2) Mitkä ovat tällaisessa tilanteessa ne edellytykset, joiden täyttyessä riidanalaista lähdeveroa voitaisiin pitää pääomien vapaata liikkuvuutta koskevan periaatteen mukaisena?”

11 Unionin tuomioistuimen presidentin 4.8.2011 antamalla määräyksellä asiat C-338/11–C-347/11 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

12 Aluksi on tarkennettava, että vaikka yleisen verolain 119 bis §:n 2 momenttia ja 187 §:ää sovelletaan yleisesti henkilöihin, joiden verotuksellinen kotipaikka tai asuinpaikka ei ole Ranskassa, esitetyt kysymykset koskevat yksinomaan mainittujen säännösten soveltamiseen perustuvaa yhteissijoitusyritysten verokohtelua.

13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään olennaisilta osin sitä, onko SEUT 63 ja SEUT 65 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa yhteissijoitusyrityksille maksettuihin kotimaisiin osinkoihin sovelletaan erilaista verokohtelua niiden saajayrityksen asuinpaikan perusteella. Se haluaa tietää maassa asuvien yhtiöiden ulkomailla asuville yhteissijoitusyrityksille maksamien osinkojen verottamisesta erityisesti, onko tilanteiden vertailu sen ratkaisemiseksi, onko kyseessä pääomien vapaan liikkuvuuden estettä merkitsevä erilainen kohtelu, tehtävä ainoastaan sijoitusvälineen tasolla vai onko huomioon otettava myös osuudenhaltijoiden tilanne.

14 Aluksi on syytä muistuttaa vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenevän, että vaikka välitön verotus kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan, niiden on tätä toimivaltaansa käyttäessään kuitenkin noudatettava unionin oikeutta (asia C-334/02, komissio v. Ranska, tuomio 4.3.2004, Kok., s. I-2229, 21 kohta; asia C-155/09, komissio v. Kreikka, tuomio 20.1.2011, Kok., s. I-65, 39 kohta ja asia C-10/10, komissio v. Itävalta, tuomio 16.6.2011, Kok., s. I-5389, 23 kohta).

15 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että SEUT 63 artiklan 1 kohdassa pääomanliikkeiden rajoituksina kielletään muun muassa toimenpiteet, joilla aiheutetaan se, että jossakin toisessa valtiossa asuvat henkilöt ovat vähemmän halukkaita tekemään sijoituksia tietyssä jäsenvaltiossa, tai se, että kyseisessä jäsenvaltiossa asuvat henkilöt ovat vähemmän halukkaita tekemään niitä muissa valtioissa (asia C-370/05, Festersen, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-1129, 24 kohta; asia C-101/05, A, tuomio 18.12.2007, Kok., s. I-11531, 40 kohta sekä yhdistetyt asiat C-436/08 ja C-437/08, Haribo Lakritzen Hans Riegel ja Österreichische Salinen, tuomio 10.2.2011, Kok., s. I-305, 50 kohta).

16 Tarkasteltaessa sitä, merkitseekö pääasioissa kyseessä olevan kaltainen jäsenvaltion lainsäädäntö pääomanliikkeiden rajoitusta, on huomattava, että mainitun säännöstön mukaan maassa asuvan yhtiön ulkomailla asuvalle yhteissijoitusyritykselle maksamista osingoista pidätetään 25 prosentin lähdevero, olivatpa ne sijoittautuneet muuhun jäsenvaltioon tai kolmanteen valtioon, kun taas tällaisia osinkoja ei veroteta, jos ne maksetaan maassa asuvalle yhteissijoitusyritykselle.

17 Tällainen osinkojen erilainen verokohtelu yhteissijoitusyritysten välillä niiden asuinpaikan perusteella voi saada aikaan yhtäältä sen, että ulkomailla asuvat yhteissijoitusyritykset ovat vähemmän halukkaita sijoittamaan Ranskaan sijoittautuneisiin yhtiöihin, ja toisaalta sen, että Ranskassa asuvat sijoittajat ovat vähemmän halukkaita hankkimaan osuuksia ulkomaisista yhteissijoitusyrityksistä.

18 Niinpä mainittu säännöstö merkitsee SEUT 63 artiklassa lähtökohtaisesti kiellettyä pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitusta.

19 On kuitenkin tutkittava, voiko kyseinen rajoitus olla oikeutettu EUT-sopimuksen määräysten perusteella.

20 On huomattava, että SEUT 65 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan SEUT 63 artiklassa määrätty ”ei rajoita jäsenvaltioiden oikeutta – – soveltaa niitä verolainsäädäntönsä säännöksiä, joiden mukaan verovelvollisia kohdellaan eri tavoin heidän asuinpaikkansa tai heidän pääomansa sijoituspaikan perusteella”.

21 Tätä määräystä on pääomien vapaan liikkuvuuden perusperiaatetta koskevana poikkeuksena tulkittava suppeasti. Näin ollen sitä ei voida tulkita niin, että kaikki verolainsäädäntö, jossa verovelvollisia kohdellaan eri tavoin sen mukaan, missä he asuvat tai mihin jäsenvaltioon he sijoittavat pääomansa, olisi automaattisesti sopusoinnussa EUT-sopimuksen kanssa (ks. asia C-11/07, Eckelkamp ym., tuomio 11.9.2008, Kok., s. I-6845, 57 kohta; asia C-510/08, Mattner, tuomio 22.4.2010, Kok., s. I-3553, 32 kohta sekä em. yhdistetyt asiat Haribo Lakritzen Hans Riegel ja Österreichische Salinen, tuomion 56 kohta).

22 Mainitun määräyksen mukaista poikkeusta itseään rajoittaa SEUT 65 artiklan 3 kohta, jossa määrätään, että artiklan 1 kohdassa tarkoitetut kansalliset säännökset ”eivät saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään taikka 63 artiklassa tarkoitetun pääomien ja maksujen vapaan liikkuvuuden peiteltyä rajoittamista”.

23 On näin ollen erotettava SEUT 65 artiklan 1 kohdan a alakohdassa sallittu erilainen kohtelu saman artiklan 3 kohdassa kielletystä syrjinnästä. Oikeuskäytännöstä ilmenee, että jotta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisten kansallisten verosäännösten voitaisiin katsoa soveltuvan yhteen pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien EUT-sopimuksen määräysten kanssa, erilaisen kohtelun on koskettava tilanteita, jotka eivät ole objektiivisesti arvioituina toisiinsa rinnastettavissa, tai erilaisen kohtelun on oltava perusteltu yleistä etua koskevista pakottavista syistä (ks. asia C-35/98, Verkooijen, tuomio 6.6.2000, Kok., s. I-4071, 43 kohta; asia C-319/02, Manninen, tuomio 7.9.2004, Kok., s. I-7477, 29 kohta ja asia C-250/08, komissio v. Belgia, tuomio 1.12.2011, Kok., s. I-12341, 51 kohta).

24 Tilanteiden rinnastettavuuden arvioimiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy sitä, onko yhteissijoitusyritysten tilanteen ohella otettava huomioon osuudenhaltijoiden tilanne.

25 Ranskan hallitus korostaa tässä yhteydessä sitä, etteivät yhteissijoitusyritykset ole omissa nimissään toimivia sijoittajia vaan osuudenhaltijoidensa lukuun toimivia yhteisiä sijoitusvälineitä. Koska yhteissijoitusyritysten asema välikätenä on sen mukaan verotuksellisesti neutraali, niiden saamia osinkoja ei veroteta. Siksi on otettava huomioon myös osuudenhaltijoiden tilanne sen arvioimiseksi, koskeeko ulkomailla asuville yhteissijoitusyrityksille maksettujen osinkojen erilainen kohtelu verrattuna maassa asuville yhteissijoitusyrityksille maksettuihin osinkoihin tilanteita, jotka eivät ole objektiivisesti arvioituna toisiinsa rinnastettavia.

26 Tätä väitettä ei kuitenkaan voida hyväksyä.

27 On totta, että kunkin jäsenvaltion asiana on järjestää voitonjakoa koskeva verotusjärjestelmänsä unionin oikeutta noudattaen. Jos kansallisessa verosäännöstössä kuitenkin säädetään voitonjaon verottamista koskevasta erotteluperusteesta, mainittu peruste on otettava huomioon tilanteiden toisiinsa rinnastettavuuden arvioinnissa (ks. vastaavasti asia C-170/05, Denkavit Internationaal ja Denkavit France, tuomio 14.12.2006, Kok., s. I-11949, 34 ja 35 kohta; asia C-303/07, Aberdeen

Property Fininvest Alpha, tuomio 18.6.2009, Kok., s. I-5145, 51–54 kohta; asia C-540/07, komissio v. Italia, tuomio 19.11.2009, Kok., s. I-10983, 43 kohta ja asia C-284/09, komissio v. Saksa, tuomio 20.10.2011, Kok., s. I-9879, 60 kohta).

28 Lisäksi vain kyseisessä säännöstössä säädetyt merkitykselliset erotteluperusteet on otettava huomioon, kun arvioidaan, ilmentääkö tällaisesta säännöstöstä seuraava erilainen kohtelu tilanteiden objektiivista erilaisuutta. Kun siis jäsenvaltio päättää käyttää verotusvaltaansa maassa asuvien yhtiöiden maksamiin osinkoihin yksin osingonsaajina olevien yhteissijoitusyritysten asuinpaikan perusteella, niiden osuudenhaltijoiden verotuksellinen tilanne on merkityksetön mainitun säännöstön mahdollisen syrjivyyden arvioinnin kannalta.

29 Pääasioissa kyseessä olevasta verosäännöstöstä on todettava, että siinä säädetään yhteissijoitusyritysten asuinpaikkaan perustuvasta erotteluperusteesta, koska sen mukaan vain ulkomailla asuviin yhteissijoitusyrityksiin sovelletaan niiden saamien osinkojen lähdeverotusta.

30 Lisäksi on todettava, ettei maassa asuvien yhteissijoitusyritysten saamien osinkojen verottamatta jättämisen ja sen, että mainituista osingoista kannetaan vero niiden osuudenhaltijoilta, välillä ole Ranskan hallituksen väittämää yhteyttä. Näin on siksi, ettei Ranskassa asuvien yhteissijoitusyritysten verosta vapauttamisen edellytyksenä ole se, että niiden osuudenhaltijat maksavat veron jaetusta voitosta.

31 Tästä on todettava, että saamansa osingot pääomittavien yhteissijoitusyritysten tapauksessa ei toteudu uutta osingonjakoa, josta voitaisiin myöhemmin kantaa vero osuudenhaltijoilta. Pääasioissa kyseessä olevassa kansallisessa säännöstössä ei siten säädetä pääomittavien – Ranskassa asuvien tai ulkomaisten – yhteissijoitusyritysten saamien kotimaisten osinkojen verokohtelun ja niiden osuudenhaltijoiden verotuksellisen tilanteen välisestä yhteydestä.

32 Kyseessä olevassa säännöstössä ei oteta myöskään saamansa osingot jakavien yhteissijoitusyritysten kohdalla huomioon niiden osuudenhaltijoiden verotuksellista tilannetta.

33 Tässä yhteydessä on todettava, että Ranskan hallituksen väitteet perustuvat oletukseen, jonka mukaan Ranskassa asuvien yhteissijoitusyritysten osuudenhaltijoilla itsellään on verotuksellinen kotipaikka Ranskassa ja ulkomaisten yhteissijoitusyritysten osuudenhaltijoilla puolestaan kyseisen yhteissijoitusyrityksen sijoittautumisvaltiossa. Ranskan tasavallan ja kulloinkin kyseessä olevan jäsenvaltion tai kolmannen valtion välillä kahdenkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyillä kahdenvälisillä sopimuksilla taataan näin ollen Ranskan hallituksen mukaan Ranskassa asuvien ja ulkomaisten yhteissijoitusyritysten osuudenhaltijoiden samanlainen verokohtelu.

34 Tällainen oletus on kuitenkin siihen sisältyvän yleistyksen vuoksi virheellinen. Ei ole epätavallista, että muualla kuin Ranskassa asuvan yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijan verotuksellinen kotipaikka on Ranskassa tai että Ranskassa asuvan yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijan verotuksellinen kotipaikka on muussa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa.

35 Pääasiassa kyseessä olevasta säännöstöstä ilmenee kuitenkin, että osinkoa jakavalle Ranskassa asuvalle yhteissijoitusyritykselle jaetut kotimaiset osingot vapautetaan verosta silloinkin, kun Ranskan tasavalta ei käytä verotuksellista toimivaltaansa tällaisen yhteissijoitusyrityksen edelleen jakamiin osinkoihin, eli muun muassa silloin, kun ne maksetaan osuudenhaltijoille, joiden verotuksellinen kotipaikka on muussa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa.

36 Lisäksi ulkomailla asuville osinkoa jakaville yhteissijoitusyrityksille maksettuihin kotimaisiin osinkoihin sovelletaan 25 prosentin verokantaa riippumatta niiden osuudenhaltijoiden verotuksellisesta tilanteesta.

37 Tällaisten yhteissijoitusyritysten ulkomailla asuvista osuudenhaltijoista on todettava, että vaikka tietyissä Ranskan tasavallan ja kulloinkin kyseessä olevan jäsenvaltion tai kolmannen valtion välillä kahdenkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyissä kahdenvälisissä sopimuksissa määrätään siitä, että näiden

osuudenhaltijoiden asuinvaltio ottaa huomioon Ranskassa pidätetyn lähdeveron, tästä ei voida päätellä, että pääasioissa kyseessä olevassa säännöstössä otettaisiin huomioon mainittujen osuudenhaltijoiden verotuksellinen tilanne. Sen sijaan osuudenhaltijoiden asuinvaltion on tällaisten sopimusten perusteella otettava huomioon osinkojen verokohtelu yhteissijoitusyritysten tasolla Ranskassa.

38 Vaikka Ranskan hallituksen väittämä hallintokäytäntö, joka mahdollistaa Ranskassa asuvalle ulkomaisen yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijalle tietyissä tapauksissa veronhyvityksen saamisen ulkomailla asuvalta yhteissijoitusyritykseltä pidätetystä lähdeverosta, olisikin olemassa, pääasioissa kyseessä olevassa säännöstössä säädetään kuitenkin ulkomailla asuville yhteissijoitusyrityksille maksettujen kotimaisten osinkojen verottamisesta 25 prosentin verokannalla pelkästään viimeksi mainittujen asuinpaikan perusteella ja siten mainittujen yhteissijoitusyritysten osuudenhaltijoiden verotuksellisesta tilanteesta riippumatta.

39 Kun otetaan huomioon kyseisessä säännöstössä säädetty, yksin yhteissijoitusyrityksen asuinpaikkaan perustuva erotteluperuste, mainitun säännöstön mahdollisuuden syrjivyyden ratkaisemiseksi suoritettava tilanteiden toisiinsa rinnastettavuuden arviointi on tehtävä sijoitusvälineen tasolla.

40 Tätä toteamusta ei saata kyseenalaiseksi se, että oikeuskäytännössä on asiassa C-194/96, Orange European Smallcap Fund, 20.5.2008 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-3747), joka koski yhteissijoitusyrityksiin sovellettavaa Alankomaiden verojärjestelmää, otettu huomioon osuudenhaltijoina oleviin luonnollisiin henkilöihin sovellettava verojärjestelmä, kun arvioitiin tuolloin kyseessä olleen järjestelmän kaltaisen verojärjestelmän yhteensopivuutta pääomien vapaan liikkuvuuden kanssa. Mainitussa verojärjestelmässä asetettiin pääasiassa kyseessä olevasta järjestelmästä poiketen yhteissijoitusyritysten verovapautuksen edellytykseksi se, että koko näiden yritysten voitto jaetaan niiden osuudenhaltijoille, jotta voitaisiin lähentää tällaisten yritysten välityksellä saatujen sijoitustuottojen verorasitusta sekä sitä verorasitusta, joka kohdistuu yksityisten sijoittajien suoriin sijoituksiin (em. asia Orange European Smallcap Fund, tuomion 8, 33 ja 60 kohta). Kansallinen lainsäätäjä otti siten mainitussa asiassa osuudenhaltijoiden verotuksellisen tilanteen huomioon sovellettavan verokohtelun erotteluperusteena.

41 Pääasioissa sen sijaan kansallisessa säännöstössä säädetty sovellettavan verokohtelun erotteluperuste ei ole osuudenhaltijoiden verotuksellinen tilanne vaan ainoastaan yhteissijoitusyrityksen asema eli se, onko se maassa asuva vai ei.

42 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, osingonsaajana olevan maassa asuvan yhteissijoitusyrityksen tilanne on rinnastettavissa osingonsaajana olevan ulkomailla asuvan yhteissijoitusyrityksen tilanteeseen, kun otetaan huomioon pääasioissa kyseessä olevan kaltainen kansallinen säännöstö, jolla pyritään estämään maassa asuvien yhtiöiden jakamien osinkojen ketjuverotus (ks. em. asia Aberdeen Property Fininvest Alpha, tuomion 43 ja 44 kohta sekä em. asia komissio v. Saksa, tuomion 58 kohta).

43 On hylättävä asiassa C-282/07, Truck Center, 22.12.2008 annettuun tuomioon (Kok., s. I-10767, 47 kohta) perustuva Ranskan hallituksen väite, jonka mukaan maassa asuvien ja ulkomailla asuvien yhteissijoitusyritysten erilainen kohtelu ilmentää vain mainittujen yritysten veronkantoa koskevien tilanteiden eroavuutta. Tässä yhteydessä on huomattava, että edellä mainitussa asiassa Truck Center kyseessä olleessa kansallisessa säännöstössä säädettiin sekä edunsaajina olevien maassa asuvien yhtiöiden että edunsaajina olevien ulkomailla asuvien yhtiöiden osalta tiettyjen kotimaasta saatujen tulojen verottamisesta. Mainitussa säännöstössä säädettiin vain edunsaajayhtiön kotipaikan perusteella erilaisista veronkantoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä, mikä oli perusteltua maassa asuvien yhtiöiden ja ulkomailla asuvien yhtiöiden objektiivisten tilanteiden eroavuuden vuoksi. Pääasioissa kyseessä olevassa säännöstössä ei kuitenkaan säädetä ainoastaan kotimaisten osinkojen saajan asuinpaikan perusteella erilaisista veronkantoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Siinä säädetään sen sijaan siitä, että mainituista osingoista kannetaan vero vain ulkomailla asuvilta yhteissijoitusyrityksiltä.

44 Niinpä maassa asuvien yhteissijoitusyritysten, joiden saamat kotimaiset osingot vapautetaan verosta, ja ulkomailla asuvien yhteissijoitusyritysten, joiden vastaavanlaisista osingoista pidätetään lähdevero, erilaista kohtelua ei voida perusteella tilanteiden merkityksellisellä eroavuudella.

45 On vielä tutkittava, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen säännöstö perusteltu yleistä etua koskevista pakottavista syistä (ks. asia C-451/05, ELISA, tuomio 11.10.2007, Kok., s. I-8251, 79 kohta; em. yhdistetyt asiat Haribo Lakritzen Hans Riegel ja Österreichische Salinen, tuomion 63 kohta ja em. asia komissio v. Belgia, tuomion 68 kohta).

46 Ranskan hallitus on vedonnut unionin tuomioistuimessa useisiin oikeuttamisperusteisiin, muun muassa tarpeeseen turvata tasapuolinen verotusvallan jakautuminen jäsenvaltioiden välillä, tarpeeseen taata verovalvonnan tehokkuus sekä pääasioissa kyseessä olevan verojärjestelmän johdonmukaisuuden suojaamiseen. Pääomanliikkeiden rajoittamista suhteessa kolmansiin valtioihin koskevien oikeuttamisperusteiden yhteydessä Ranskan hallitus tukeutuu erityisesti yhtäältä näkemykseen, jonka mukaan kyseisessä erityisessä asiayhteydessä kyseessä olevat säännökset ovat välttämättömiä verovalvonnan tehokkuuden turvaamiseksi, ja toisaalta SEUT 64 artiklan 1 kohtaan.

47 On muistutettava, että jäsenvaltioiden välisen verotusvallan tasapainoisen jakautumisen turvaamisen tarpeeseen perustuva oikeuttamisperuste voidaan hyväksyä muun muassa silloin, kun asianomaisella järjestelmällä pyritään estämään menettelytapoja, jotka ovat omiaan vaarantamaan jäsenvaltion oikeuden käyttää verotusvaltaansa sen alueella toteutettujen toimintojen osalta (ks. asia C-231/05, Oy AA, tuomio 18.7.2007, Kok., s. I-6373, 54 kohta; asia C-379/05, Amurta, tuomio 8.11.2007, Kok., s. I-9569, 58 kohta; em. asia Aberdeen Property Fininvest Alpha, tuomion 66 kohta ja em. asia komissio v. Saksa, tuomion 77 kohta).

48 Silloin, kun jäsenvaltio on päättänyt jättää verottamatta alueelleen sijoittautuneita, kotimaisia osinkoja saavia yhteissijoitusyrityksiä, se ei kuitenkaan voi vedota tarpeeseen taata verotusvallan tasapainoinen jakautuminen jäsenvaltioiden välillä perustellakseen muuhun valtioon sijoittautuneiden tällaisia tuloja saavien yhteissijoitusyritysten verottamisen (ks. em. asia Amurta, tuomion 59 kohta; em. asia Aberdeen Property Fininvest Alpha, tuomion 67 kohta ja em. asia komissio v. Saksa, tuomion 78 kohta).

49 Pääasioissa kyseessä olevaa kansallista säännöstöä ei voida oikeuttaa myöskään tarpeella taata verovalvonnan tehokkuus. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, verovalvonnan tehokkuus ei voi oikeuttaa ainoastaan ja nimenomaisesti ulkomailla asuvien verottamista.

50 Ranskan verojärjestelmän johdonmukaisuuden turvaamista koskevasta väitteestä on huomattava, että oikeuskäytännössä on todettu, että säännöstö, joka on omiaan rajoittamaan perusvapauksia, voidaan oikeuttaa tarpeella varmistaa tällainen johdonmukaisuus (ks. asia C-204/90, Bachmann, tuomio 28.1.1992, Kok., s. I-249, 21 kohta; asia C-157/07, Krankenheim Ruhesitz am Wannsee-Seniorenheimstatt, tuomio 23.10.2008, Kok., s. I-8061, 43 kohta ja em. asia komissio v. Belgia, tuomion 70 kohta).

51 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että jotta tähän tarpeeseen tukeutuva perustelu voitaisiin hyväksyä, on selvitettävä, että kyseinen verotuksellinen etu on suorassa yhteydessä siihen, että tämä etu kompensoidaan kantamalla tietty vero (em. asia komissio v. Belgia, tuomion 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), ja tämän yhteyden välittömyyttä on arvioitava kyseessä olevan säännöstön päämäärään nähden (asia C-418/07, Papillon, tuomio 27.11.2008, Kok., s. I-8947, 44 kohta ja em. asia Aberdeen Property Fininvest Alpha, tuomion 72 kohta).

52 Kuten edeltä tämän tuomion 30 kohdasta ilmenee, osinkojen lähdeverosta vapauttamisen edellytyksenä ei ole se, että kulloinkin kyseessä oleva yhteissijoitusyritys jakaa saamansa osingot edelleen, eikä se, että lähdeverosta vapauttaminen voidaan kompensoida kantamalla vero mainitun yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijoilta.

53 Niinpä maassa asuvan yhteissijoitusyrityksen saamien kotimaisten osinkojen lähdeverosta vapauttamisella ei ole edellä 51 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettua välitöntä yhteyttä näiden osinkojen verottamiseen mainitun yhteissijoitusyrityksen osuudenhaltijoiden tuloina.

54 Erityisesti pääomanliikkeiden rajoittamista suhteessa kolmansiin valtioihin koskevista oikeuttamisperusteista on todettava yhtäältä, että Ranskan hallitus on väittänyt vain, että riidanalaiset rajoitukset ovat tällaisten pääomanliikkeiden tapauksessa molemminpuolisesta virka-avusta tehtyjen verosopimusten puuttuessa oikeutettuja verovalvonnan tehokkuuden takaamisen tarpeen perusteella. On totta, että oikeuskäytännön mukaan tällaiset pääomanliikkeet kuuluvat erilaiseen oikeudelliseen asiayhteyteen kuin jäsenvaltioiden väliset suhteet (em. asia A, tuomion 60 kohta). Tästä on kuitenkin riittävää todeta, ettei Ranskan hallitus ole esittänyt sellaisia seikkoja, jotka osoittaisivat, mistä syistä verovalvonnan tehokkuus oikeuttaisi ainoastaan ja nimenomaisesti ulkomailla asuvien yhteissijoitusyritysten verottamisen. Toisaalta on niin, että koska ennakkoratkaisupyynnöt eivät koske SEUT 64 artiklan 1 kohdan tulkintaa, ei ole tarpeen tutkia, voisivatko pääasioissa kyseessä olevan säännöstön kaltaisesta kansallisesta säännöstöstä seuraavat kolmansiin valtioihin suuntautuvien tai niistä peräisin olevien pääomanliikkeiden rajoitukset olla oikeutettuja kyseisen määräyksen perusteella.

55 Ennakkoratkaisukysymyksiin on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava, että SEUT 63 ja SEUT 65 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä jäsenvaltion säännöstölle, jossa säädetään kotimaisten osinkojen lähdeverotuksesta silloin, kun niitä saavat muussa valtiossa asuvat yhteissijoitusyritykset, kun taas tällaiset osingot ovat ensimmäisessä valtiossa asuville yhteissijoitusyrityksille verovapaita.

Tämän tuomion ajallinen vaikutus

56 Ranskan hallitus on suullisissa huomautuksissaan vaatinut unionin tuomioistuinta rajoittamaan tämän tuomion vaikutuksia ajallisesti siinä tapauksessa, että se toteaisi, että pääasioissa kyseessä olevan kaltainen kansallinen säännöstö on ristiriidassa SEUT 63 ja SEUT 65 artiklan kanssa.

57 Vaatimuksensa tueksi Ranskan hallitus yhtäältä kiinnittää unionin tuomioistuimen huomion niihin vakaviin taloudellisiin seurauksiin, joita tällaisen toteamuksen sisältävällä tuomiolla olisi. Toisaalta se esittää, että kun otetaan huomioon Euroopan komission ja muiden jäsenvaltioiden menettely, Ranskan tasavalta saattoi pitää pääasioissa kyseessä olevaa säännöstöä unionin oikeuden mukaisena.

58 Tässä yhteydessä on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkinnalla, jonka unionin tuomioistuin SEUT 267 artiklassa sille annettua toimivaltaa käyttäen antaa unionin oikeussäännölle, selvennetään ja täsmennetään kyseisen oikeussäännön merkitystä ja ulottuvuutta niin, että unionin tuomioistuimen tulkinnasta ilmenee, miten tätä oikeussääntöä pitää tai olisi pitänyt tulkita ja soveltaa sen voimaantulosta lähtien. Tästä seuraa, että tuomioistuimet siis voivat ja niiden täytyy soveltaa näin tulkittua sääntöä myös oikeussuhteisiin, jotka ovat syntyneet ja jotka on perustettu ennen tulkintapyynnöstä annettua tuomiota, jos edellytykset kyseisen oikeussäännön soveltamista koskevan asian käsittelylle toimivaltaisissa tuomioistuimissa muuten täyttyvät (ks. mm. asia C-347/00, Barreira Pérez, tuomio 3.10.2002, Kok., s. I-8191, 44 kohta; yhdistetyt asiat C-453/02 ja C-462/02, Linneweber ja Akritidis, tuomio 17.2.2005, Kok., s. I-1131, 41 kohta ja asia C-292/04, Meilicke ym., tuomio 6.3.2007, Kok., s. I-1835, 34 kohta).

59 Näin ollen unionin tuomioistuin voi ainoastaan poikkeustapauksissa unionin oikeusjärjestykseen kuuluvaa yleistä oikeusvarmuuden periaatetta soveltaen rajoittaa kaikkien asianomaisten henkilöiden mahdollisuutta vedota sen tulkitsemaan oikeussääntöön vilpittömässä mielessä perustettujen oikeussuhteiden pätevyyden kyseenalaistamiseksi. Jotta tällainen rajoittava päätös voitaisiin tehdä, kahden olennaisen edellytyksen, eli asianomaisten vilpittömän mielen ja vakavien vaikeuksien uhan, on täytyttävä (ks. mm. asia C-402/03, Skov ja Bilka, tuomio 10.1.2006, Kok., s. I-199, 51 kohta ja asia C-2/09, Kalinchev, tuomio 3.6.2010, Kok., s. I-4939, 50 kohta).

60 Unionin tuomioistuin on tullut tällaiseen tulokseen vain hyvin täsmällisesti määritetyissä olosuhteissa erityisesti, kun vaarana ovat olleet vakavat taloudelliset seuraukset, joita aiheutuisi erityisesti vilpittömässä mielessä perustettujen sellaisten oikeussuhteiden lukuisuudesta, jotka perustuivat pätevästi voimassa olevana pidettyyn säännöstöön, ja kun oli ilmeistä, että objektiivinen ja huomattava epäselvyys – johon oli mahdollisesti myötävaikuttanut myös muiden jäsenvaltioiden tai komission toiminta – unionin säännösten ulottuvuudesta oli saanut yksityiset ja kansalliset viranomaiset toimimaan unionin oikeuden vastaisesti (ks. mm. asia C-423/04, Richards, tuomio 27.4.2006, Kok., s. I-3585, 42 kohta ja em. asia Kalinchev, tuomion 51 kohta).

61 Ranskan hallituksen unionin oikeuden säännösten ulottuvuuden objektiivista ja huomattavaa epäselvyyttä koskevasta väitteestä on todettava, ettei se ole täsmentänyt, miten komission ja muiden jäsenvaltioiden menettely olisi vaikuttanut tällaista epäselvyyttä lisäävästi. Joka tapauksessa väitettä unionin oikeuden säännösten ulottuvuuden objektiivisesta ja huomattavasta epäselvyydestä ei voida pääasioissa hyväksyä. Edellä 27 kohdassa mainitusta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen säännöstön SEUT 63 ja SEUT 65 artiklan mukaisuuden arvioimiseksi tilanteiden toisiinsa rinnastettavuuden arviointi on tehtävä jäsenvaltion itsensä valitsemalla tasolla, käsiteltävän asian tapauksessa yhteissijoitusyritysten tasolla. Lisäksi – kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut – pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen säännöstön SEUT 63 ja SEUT 65 artiklan mukaisuuden arvioinnissa ei ole mitään erityisiä ongelmia, jos tilanteiden vertailu tehdään yhteissijoitusyritysten tasolla.

62 Ranskan hallituksen viittauksesta tämän unionin tuomioistuimen tuomion huomattaviin budjettivaikutuksiin on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ennakkoratkaisupyynnön johdosta annetusta tuomiosta jäsenvaltiolle mahdollisesti aiheutuvat taloudelliset seuraukset eivät sellaisinaan oikeuta rajoittamaan kyseisen tuomion ajallisia vaikutuksia (asia C-184/99, Grzelczyk, tuomio 20.9.2001, Kok., s. I-6193, 52 kohta; asia C-209/03, Bidar, tuomio 15.3.2005, Kok., s. I-2119, 68 kohta ja em. asia Kalinchev, tuomion 52 kohta). Nyt käsiteltävissä asioissa Ranskan tasavalta, joka on vaatinut vasta istunnossa tämän tuomion vaikutusten rajoittamista ajallisesti, ei ole istunnossa esittänyt tietoja, joiden perusteella unionin tuomioistuin voisi arvioida, uhkaavatko Ranskan tasavaltaa tosiasiallisesti vakavat taloudelliset seuraukset.

63 Edellä esitetyn perusteella tämän tuomion vaikutuksia ei ole syytä rajoittaa ajallisesti.

Oikeudenkäyntikulut

64 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

SEUT 63 ja SEUT 65 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä jäsenvaltion säännöstölle, jossa säädetään kotimaisten osinkojen lähdeverotuksesta silloin, kun niitä saavat muussa valtiossa asuvat siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavat yritykset, kun taas tällaiset osingot ovat ensimmäisessä valtiossa asuville siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittaville yrityksille verovapaita.

Allekirjoitukset